

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.fpvmv.umb.sk/politickevedy>

Autor(i) / Author(s): Ivančík Radoslav – Nečas Pavel
Článok / Article: Obranné výdavky ozbrojených síl SR v rámci modelov 2010 a 2015 – plány a realita / The Defense Expenses of Military Forces SR within the Models 2010 and 2015 – Plans and Reality
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

IVANČÍK, R., NEČAS, P. 2011. Obranné výdavky ozbrojených síl SR v rámci modelov 2010 a 2015 – plány a realita. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 14, č. 1, 2011. ISSN 1338 – 5623, s. 110 – 125. Dostupné na internete: http://www.fpvmv.umb.sk/userfiles/file/1_2011/IVANCIK_NECAS.pdf.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

OBRANNÉ VÝDAVKY OZBROJENÝCH SÍL SR V RÁMCI MODELOV 2010 A 2015 – PLÁNY A REALITA

Radoslav Ivančík – Pavel Nečas*

RESUME

Fundamental changes in global security environment after the Cold War and bipolar division of the world have brought not only lots of positives but also lots of negatives, which continuously started to appear in the shape of various asymmetric security threats. The Slovak republic, within the reaction to new security risks and threats, implemented its new defence strategy aimed not only to the defence of its territory but also to its political, security and economic interests. Therefore, an author in the article deal with new security threats and their roots, analyses adopted models of the Armed Forces and Ministry of Defence of the Slovak republic development and modernization, and simultaneously, compare the defence expenditures planned according to the mentioned models for the fulfilment of government-appointed tasks and international commitments to really earmarked financial resources.

Key words: Ministry of Defence of the Slovak republic, Armed Forces. defence strategy, defence expenditures planned

Úvod

Významné zmeny v bezpečnostnom prostredí odohrávajúce sa vo svete najmä po skončení studenej vojny a bipolárneho rozdelenia sveta koncom 80. rokov minulého storočia sú začiatkom 21. storočia sprevádzané nebývalým zrýchľovaním vývoja ľudskej spoločnosti. K hlbokým kvalitatívnym zmenám vo všetkých oblastiach života spoločnosti dochádza, na rozdiel od minulosti, už v priebehu života jednej generácie. Pri narastajúcej dynamike vedecko-technického, ekonomického a sociálneho rozvoja je potenciál zmien tak obrovský, že každý štát musí venovať analýze týchto vývojových tendencií neustálu pozornosť, zvlášť vo sfére obrany a bezpečnosti spoločnosti (Štancl,

* Plk. Ing. Radoslav Ivančík pôsobí ako náčelník Odboru rozpočtu a financovania (J-8), Generálny štáb Ozbrojených síl Slovenskej republiky v Bratislave, e-mail: radoslav.ivancik@mil.sk.

Doc. Ing. Pavel Nečas, PhD. pôsobí ako prorektor pre vedu na Akadémii ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši, e-mail: pavel.necas@aos.sk.

2006).

Zvlášť preto, že zmeny v tejto oblasti boli v posledných rokoch naozaj veľmi výrazné. Posledné desaťročie 2. tisícročia bolo charakteristické hlavne snahami po dosiahnutí stability a prebiehajúcou transformáciou v krajinách bývalej Varšavskej zmluvy, najmä ich prechodom od socializmu k demokracii a od centrálne riadenej ekonomiky k tržnému mechanizmu. Postupná integrácia krajín bývalého sovietskeho bloku do medzinárodných inštitúcií a ich rozširovanie viedli k presvedčeniu, že vďaka tomu dochádza k zvyšovaniu nielen európskej, ale aj svetovej bezpečnosti (Olejníček, 2006). Hrozba celosvetového konvenčného alebo jadrového vojnového konfliktu sa vzdialovala.

Žiaľ, zásadné zmeny v globálnom bezpečnostnom prostredí, ktoré nasledovali po skončení studenej vojny a páde bipolarity priniesli okrem nesporných pozitív aj deformácie, ktoré sa postupne začali čoraz viac prejavovať v podobe rôznych asymetrických bezpečnostných ohrození. Dynamický vývoj a procesy globalizácie, spoločenskej a hospodárskej modernizácie, politickej liberalizácie a vedecko-technického rozvoja, ale tiež neriešenie mnohých dlhodobých regionálnych konfliktov z dôvodu sústreďovania sa na zápas Východ – Západ vygenerovali mnohé negatívne sprievodné javy. Ide predovšetkým o neustále sa prehĺbujúce ekonomické a sociálne rozdiely vo vývoji ľudskej spoločnosti, zlyhávajúce štátny štruktúry v krajinách tzv. tretieho sveta, ich zaostávanie za vývojom a neschopnosť dostatočne rýchlo sa adaptovať na nové podmienky. Tieto faktory, ako aj beznádej prameniaca z ekonomickej zaostalosti vytvárajú nielen vhodné podmienky pre pôsobenie neštátnych aktérov, akými sú politickí, náboženskí, či nacionalistickí extrémisti, ale zároveň sa pretransformovali do javov, v súčasnosti označovaných súhrnným pojmom nové bezpečnostné hrozby (Cingel, 2006).

S novými bezpečnostnými hrozbami, spočívajúcimi najmä v medzinárodnom terorizme, cezhraničnom organizovanom zločine, nelegálnej migrácii, aktivitách cudzích spravodajských služieb a zvyšujúcim sa počtom kybernetických útokov na verejné a súkromné počítačové siete alebo v šírení, či dokonca v možnosti použitia zbraní hromadného ničenia, sa obrana a bezpečnosť štátu a jeho obyvateľov dostávajú do úplne inej roviny. Čím ďalej tým viac sa presúva dôraz od zabezpečenia obrany a bezpečnosti pred „viditeľným protivníkom“ (v zmysle bývalých proti sebe stojacich vojensko-politických zoskupení) na zabezpečenie obrany a bezpečnosti pred

„neviditeľným protivníkom“ (v zmysle nových bezpečnostných ohrození) (Ochrana, 2006).

Na túto zmenu, ako aj na nové bezpečnostné riziká a hrozby 21. storočia, musela reagovať aj Slovenská republika implementáciou novej stratégie obrany, ktorá vychádza v nadväznosti na zmeny v bezpečnostnom prostredí zo zmeny charakteru obrany Slovenskej republiky a z nej vyplývajúcich požiadaviek na reformu systému obrany štátu. Tento systém by mal tvoriť súčasť bezpečnostného systému Slovenskej republiky, pretože stále viac sa bude rozširovať jeho poslanie vo vzťahu k riešeniu nielen tradičných obranných úloh, ale predovšetkým úloh spojených so zaručovaním celkovej bezpečnosti občanov a štátu.

Súčasť nového prístupu k obrane štátu predstavuje okrem iného aj potreba vymedziť politicko-vojenské ambície Slovenskej republiky, ktoré musia vychádzať z definovaných hrozieb a záujmov Slovenskej republiky, z úrovne pripravenosti a spôsobilostí Ozbrojených síl Slovenskej republiky, zo záväzkov, ktoré pre Slovenskú republiku vyplývajú z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane, ako aj z ostatných medzinárodných zmlúv vojenskej povahy. K plneniu týchto úloh a záväzkov je nutné zabezpečiť vyčlenenie adekvátnych zdrojov na zabezpečenie obrany.

Všeobecná charakteristika obranných výdavkov

Ani v odbornej, ani v ekonomickej literatúre, či už domácej alebo zahraničnej, neexistuje žiadna presná definícia alebo výklad pojmu obranné výdavky. V odborných prácach alebo v publicistike sa používa viacero pojmov. Najčastejšie sa vyskytuje pojem vojenské výdavky, ale v mnohých prípadoch sú obranné výdavky nahradzované aj pojmami zbrojné výdavky alebo dokonca armádne výdavky. Tieto pojmy však nie sú zhodné a nemožno ich zamieňať.

Všeobecne možno obranné výdavky charakterizovať ako výdavky, ktoré štát vynakladá na zabezpečenie svojej obrany. Obranné výdavky vyjadrujú charakter obrannej politiky štátu a jeho obrannú stratégiu. Poskytujú informácie najmä o obrannom úsilí štátu, výstavbe obranného systému štátu a o výstavbe a rozvoji spôsobilostí ozbrojených síl daného štátu. Výška obranných výdavkov zároveň odráža ekonomické možnosti štátu.

Obranné výdavky zároveň významne ovplyvňujú zabezpečenie života a pripravenosť ozbrojených síl ako najdôležitejšieho nástroja štátu na zabezpečenie obrany, ale tiež vytváranie nevyhnutných materiálových rezerv,

rozvoj vojenskej výroby, výskum a vývoj novej vojenskej techniky, prípravu obyvateľstva a teritória na obranu a pod. Svojim rozmerom a charakterom limitujú možnosti uspokojovania mierových potrieb spoločnosti (Benčo, Lašček, 2002).

Používanie pojmu obranné výdavky je spojené predovšetkým s rozdeľovaním verejných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na zabezpečenie realizácie jednotlivých zámerov a cieľov v celkovom systéme obrany štátu. Tento systém je v jednotlivých krajinách tvorený viacerými navzájom prepojenými prvkami (napr.: ozbrojené sily, národná garda, pohraničná stráž, spravodajské služby, obranný priemysel, obranná infraštruktúra, špecializované inštitúcie štátnej správy, strategické zásoby a rezervy, civilná obrana), ktoré pôsobia v prospech obrany štátu. V každom štáte vznikajú v súvislosti so zabezpečením jeho obranných potrieb náklady na obranu, pričom peňažným vyjadrením týchto nákladov sú obranné výdavky (Lašček 1999).

Obranné výdavky plánované v rámci Modelu Ozbrojené sily Slovenskej republiky 2010

Cieľom Modelu Ozbrojené sily Slovenskej republiky 2010 bola transformácia Armády Slovenskej republiky na relatívne malé, ale vysoko kvalitné, primerane vyzbrojené a veľmi dobre vycvičené ozbrojené sily schopné brániť slobodu, nezávislosť, územnú celistvosť a suverenitu Slovenskej republiky a ktoré by mali byť kompatibilné s vojenskými organizáciami NATO a schopné sa navzájom podporovať.

Predchádzajúce pokusy o reformu Armády SR sa zamerali iba na obdobie do roku 2002 a neposkytovali jasnú predstavu o budúcich schopnostiach a spôsobilostiach ozbrojených síl a ani o požiadavkách na členstvo v NATO. Toto úsilie nemalo podporu v takých strategických dokumentoch akými sú Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky, Obranná stratégia Slovenskej republiky a Vojenská stratégia Slovenskej republiky a celkové reformné úsilie bolo vážne podfinancované. Hoci sa úroveň výcviku Armády Slovenskej republiky reorganizáciou pozemných a vzdušných síl mierne zlepšila, útvary a jednotky neboli ani zďaleka vycvičené na úrovni vysokých noriem bojovej pripravenosti. Armáda Slovenskej republiky bola vo veľkej miere produktom minulej zdedenej štruktúry, ktorá bola jednak neefektívna a jednak finančne nedostupná. Viacero štúdií a hodnotení, vrátane hodnotenia programu Partnerstvo za mier a PARP 2001 NATO potvrdili vážnosť problémov, ktorým

Armáda SR čelila.

V takých, vtedy reálnych podmienkach sa začal aplikovať rozsiahly program, ktorého cieľom bolo reštrukturalizovať a reformovať Armádu Slovenskej republiky. Návrh Modelu Ozbrojených síl Slovenskej republiky 2010 znamenal úplne novú a vyššiu kvalitu ozbrojených síl. Táto kvalita sa mala zabezpečiť prostredníctvom obranného plánovania a vyčleňovania obranných výdavkov pre Ministerstvo obrany Slovenskej republiky do roku 2005 na úrovni minimálne 1,89 % HDP s cieľom dosiahnuť zvýšenie obranných výdavkov na úroveň 2 % HDP po roku 2005 (pozri Tabuľka 1).

Tabuľka 1 Prehľad výšky obranných výdavkov plánovaných vyčleniť v prospech MO SR v rokoch 2002 – 2013 v rámci Modelu Ozbrojené sily Slovenskej republiky 2010

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Plánovaná výška OV k HDP	1,89%	1,89%	1,89%	1,89%	2,0%	2,0%
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Plánovaná výška OV k HDP	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%

Zdroj: Model Ozbrojené sily Slovenskej republiky 2010

Smernicami pre obrannú politiku Slovenskej republiky z júna 2004 boli tieto finančné limity v snahe zabezpečiť stabilitu ich vyčleňovania v dlhodobom časovom horizonte, v súlade s programovým vyhlásením Vlády Slovenskej republiky, upravené (znížené) tak, že v rokoch 2005 až 2007 mali byť v prospech Ministerstva obrany Slovenskej republiky vyčleňované obranné výdavky vo výške 1,96 % HDP a od roku 2008 vo výške 2 % HDP (pozri Tabuľka 2).

Tabuľka 2 Prehľad výšky obranných výdavkov plánovaných vyčleníť v prospech MO SR v rokoch 2002 – 2013 Smernicami pre obrannú politiku SR z júna 2004

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Plánovaná výška OV k HDP	1,89%	1,89%	1,89%	1,96%	1,96%	1,96%
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Plánovaná výška OV k HDP	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%

Zdroj: Smernice pre obrannú politiku SR z júna 2004

Obranné výdavky plánované v rámci dlhodobého plánu rozvoja Ministerstva obrany SR – Modelu 2015

V nadväznosti na zmeny bezpečnostného prostredia a postavenia Slovenskej republiky, spojené s prijatím Slovenskej republiky do NATO a EÚ i novým vývojom bezpečnostnej situácie vo svete, bol v roku 2004 začatý proces strategického prehodnotenia obrany Slovenskej republiky. V uvedenom rámci boli vypracované a Národnou radou SR v roku 2005 schválené základné strategické dokumenty – Bezpečnostná stratégia SR a Obranná stratégia SR, čím sa vytvorili podmienky na vykonanie dlhodobého plánovacieho cyklu v oblasti obrany štátu. V rokoch 2004 až 2005 bol aktualizovaný Dlhodobý plán rozvoja štruktúry Ozbrojených síl SR do roku 2010 a 14. decembra 2005 vládou schválený Dlhodobý plán rozvoja Ministerstva obrany s výhľadom do roku 2015 – Model 2015.

Model 2010, ktorým sa Ministerstvo obrany SR a Ozbrojené sily SR počas tohto obdobia riadili, bol prvou komplexnou reformou ozbrojených síl, ktorá vyústila do získania pozvánky do NATO. Niekoľko rokov jeho realizácie však ukázalo jeho silné stránky, ale aj rezervy. V niektorých oblastiach neodrážal realitu a muselo prísť ku korekciám. Aj preto bol Model 2015 aktualizáciou Modelu 2010, a nie úplne novou koncepciou. Dôvodom prehodnotenia strategického rámca obrany bola najmä zásadná zmena podmienok na medzinárodnej, národnej a aj rezortnej úrovni. Vstup do NATO a EÚ totiž výrazne zmenil bezpečnostné postavenie Slovenska.

Model 2010 bol síce postavený na individuálnej obrane, ale zároveň vytváral priestor pre integráciu do NATO. Členstvo v Aliancii a jej systéme spoločnej obrany totiž poskytuje zmluvné bezpečnostné záruky, ktoré zaručujú

Slovensku efektívnu obranu založenú na kolektívnom princípe. Kým Model 2010 bol postavený na obrane územia, Model 2015 spočíva na obrane záujmov. Predstavuje zjednodušené vyjadrenie zmeny bezpečnostného prostredia a hrozieb, ktorým Slovenská republika ako člen Aliancie čelí. Dnešné bezpečnostné hrozby – terorizmus, proliferačia zbraní hromadného ničenia, organizovaný zločin, aktivity cudzích spravodajských služieb, nelegálna migrácia, kybernetické útoky na verejné a súkromné počítačové siete – sú prevažne nevojenského asymetrického charakteru a ich korene ležia ďaleko za hranicami Slovenska.

Model 2015 je na rozdiel od Modelu 2010 orientovaný na obranu a presadzovanie záujmov Slovenskej republiky, kdekoľvek sú ohrozené. Najväčšiu zmenu oproti Modelu 2010 preto predstavuje budovanie ozbrojených síl ako expedičných síl na úrovni absolútnej priority, nakoľko teritoriálne sily budované v 20. storočí je nutné nahradiť vysoko mobilnými, proaktívnymi a globálnymi silami pre široké operačné spektrum operácií. Keďže NATO musí byť pripravené zasiahnuť proti hrozbám v globálnom rozsahu, plnenie úloh v rámci medzinárodného krízového manažmentu musí byť integrálnou súčasťou rozvoja ozbrojených síl. Ozbrojené sily SR by mali byť schopné pôsobiť v operáciách rôznej intenzity – od humanitárnej pomoci, cez mierové misie, až po vedenie bojovej činnosti.

Z hľadiska ekonomického zabezpečenia bol Model 2010 postavený na predpoklade vyčleňovania obranných výdavkov vo výške 2 % HDP v prospech rozpočtu Ministerstva obrany. V skutočnosti sa však túto úroveň nikdy nepodarilo dosiahnuť. Preto Model 2015 definoval nielen požiadavky a úlohy ozbrojených síl, ale aj ich finančné zabezpečenie realistickejším spôsobom (pozri Tabuľka 3) tak, aby kvôli prípadnému vnútornému prerozdeleniu zdrojov v prospech definovaných kľúčových priorít obrany nedochádzalo k rozširovaniu vnútorného dlhu rezortu Ministerstva obrany a vážnemu ohrozeniu splnenia, príp. k predlžovaniu času plnenia cieľov reformy v oblasti profesionalizácie, výcviku a modernizácie Ozbrojených síl SR, a tým aj plnenia záväzkov Slovenskej republiky voči NATO a EÚ. Nedostatočné financovanie reformy by mohlo taktiež veľmi negatívne vplývať na dôveryhodnosť Slovenskej republiky.

Tabuľka 3 Prehľad výšky obranných výdavkov plánovaných vyčleniť v prospech MO SR v rokoch 2005 – 2013 v rámci Dlhodobého plánu rozvoja MO SR – Model 2015

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Plánovaná výška OV k HDP	1,85%	1,85%	1,85%	1,85%	1,85%
Rok	2010	2011	2012	2013	
Plánovaná výška OV k HDP	1,85%	1,86%	1,86%	1,86%	

Zdroj: Dlhodobý plán rozvoja MO SR – Model 2015

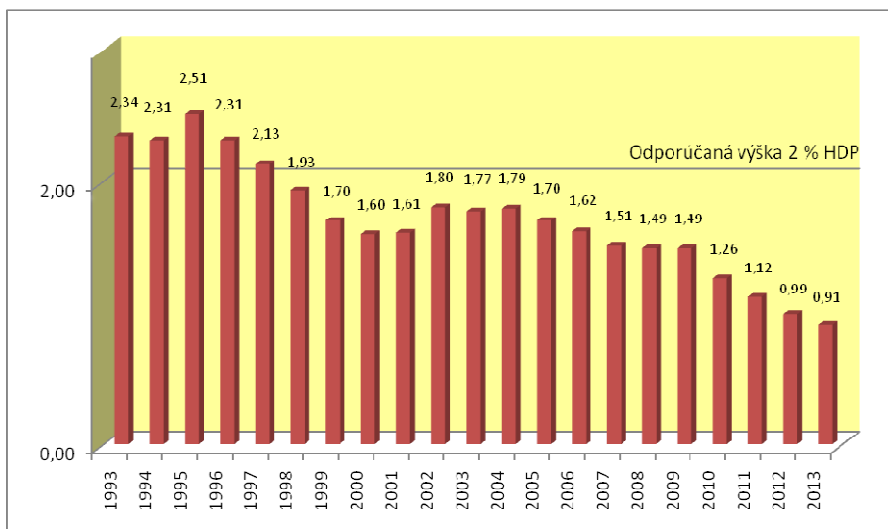
Obranné prostriedky skutočne vyčlenené v prospech Ministerstva obrany SR

Napriek tomu, že z hľadiska odporúčaní NATO sa za primeranú výšku výdavkov na zabezpečenie obrany považujú zdroje na úrovni 2 % HDP a v rámci modelov 2010 a 2015 a smernicami pre obrannú politiku sa v Slovenskej republike v priebehu rokov 2002 až 2015 počítalo s vyčlenením finančných zdrojov v prospech Ministerstva obrany na úrovni 1,85 %, 1,89 %, 1,96 % a 2 % HDP, v Slovenskej republike ani jedna z týchto úrovní dosiahnutá nebola a s najväčšou pravdepodobnosťou v najbližších rokoch ani dosiahnutá nebude. Navyše má neustále klesajúcu tendenciu (pozri Graf 1).

V skutočnosti boli v prospech Ministerstva obrany SR a tým aj Ozbrojených síl SR vyčlenené na plnenie stanovených úloh obrany Slovenskej republiky a plnenie medzinárodných záväzkov finančné zdroje v oveľa nižšej výške ako bolo plánované (pozri Tabuľka 4):

V rokoch 2002 – 2004 podiel obranných výdavkov vyčlenených v prospech Ministerstva obrany na hrubom domácom produkte bol nižší ako plánovaných 1,89 %, ale zároveň zaznamenal oproti predchádzajúcim rokom pozitívny rast (r. 2000 – 1,62 %, r. 2001 – 1,61 %), ktorý bol ovplyvnený jednak zvýšenými integračnými snahami o vstup do NATO a EÚ a pozitívnymi politickými signálmi z Pražského summitu NATO v roku 2002 a jednak postupným vytváraním podmienok pre implementáciu obranného plánovania v SR, zásad viacročného rozpočtu a metódy programového rozpočtovania.

Graf 1 Grafické znázornenie výšky podielu finančných zdrojov vyčlenených (plánovaných) zo štátneho rozpočtu v prospech rozpočtovej kapitoly MO SR k výške hrubého domáceho produktu v SR (v % so zaokrúhlením na 2 desatinné miesta) v období rokov 1993 až 2013 a ich porovnanie s výškou odporúčanou NATO na úrovni 2 % HDP

Tabuľka 4 Prehľad výšky obranných výdavkov skutočne vyčlenených alebo plánovaných vyčleniť v prospech MO SR v rokoch 2002 – 2013

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Skutočná výška OV k HDP	1,80%	1,77%	1,79%	1,70%	1,62%	1,51%
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Skutočná výška OV k HDP	1,49%	1,49%	1,26%	1,12%	0,99%	0,91%

Zdroj: Štatistický úrad SR, Inštitút finančnej politiky Ministerstva financií SR a Ministerstvo obrany SR

V rokoch 2005 – 2008 podiel obranných výdavkov vyčlenených v prospech Ministerstva obrany na hrubom domácom produkte bol opäť nižší ako plánovaných 1,89 %, 1,96 % alebo 2 % a navyše mal klesajúcu tendenciu, čo je v rozpore nielen s vyššie uvedeným modelom a predmetnou smernicou, ale aj s odporúčaniami NATO, podľa ktorých by jednotlivé členské krajiny aliancie mali vyčleňovať v prospech obrany zdroje vo výške 2 % HDP.

V rokoch 2009 – 2011 podiel obranných výdavkov vyčlenených v prospech Ministerstva obrany na hrubom domácom produkte je najmä z dôvodu dopadov celosvetovej hospodárskej krízy na ekonomiku SR už výrazne nižší ako plánované 2 %. Navyše naďalej, napriek pozitívnym informáciám a ekonomickým prognózam o hospodárskom raste, pokračuje v klesajúcej tendencii, čo je nielen v ostrom rozpore s vyššie uvedenými odporúčaniami NATO, ale tiež v značnom nesúlade s kolektívne schválenými cieľmi aliancie v oblasti budovania spoločných vojenských spôsobilostí NATO prostredníctvom cieľov síl. Zároveň má vyčlenený objem prostriedkov výrazne negatívny vplyv aj na plnenie bežných mierových úloh ozbrojených síl a ich personálne, materiálne a finančné zabezpečenie.

Objem obranných výdavkov plánovaných na roky 2012 a 2013 na úrovni dokonca nižšej ako 1 % HDP je v prípade, že nepríde k zmene v prístupe k zabezpečeniu obrany štátu a plnenia medzinárodných záväzkov, nedostatočný a nezabezpečí plnenie väčšiny stanovených úloh. Zároveň bude mať hlboký negatívny dopad na personálne, materiálne a finančné zabezpečenie Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Komparácia výšky obranných výdavkov plánovaných a skutočne vyčlenených zo štátneho rozpočtu v prospech MO SR

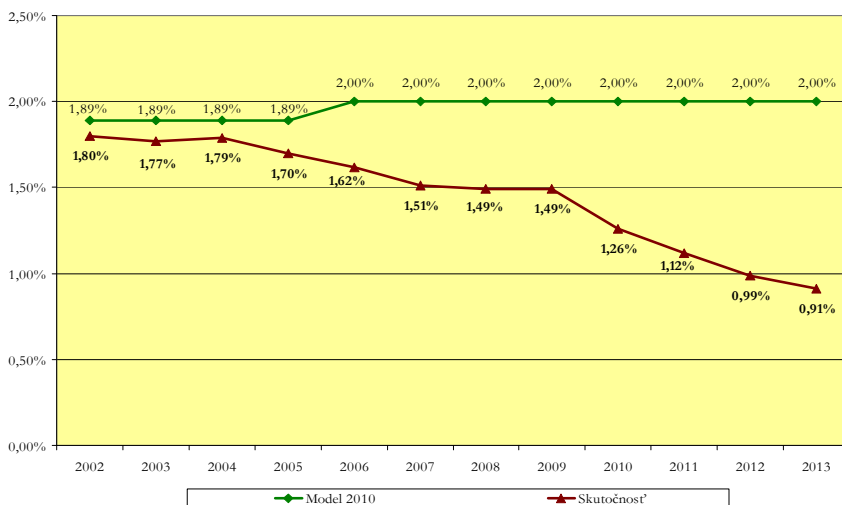
Komparáciou výšky obranných výdavkov plánovaných vyčleniť v prospech Ministerstva obrany zo štátneho rozpočtu v rámci modelov 2010 a 2015, resp. podľa smerníc pre obrannú politiku z roku 2004 a výšky skutočne vyčlenených obranných výdavkov je možné dospieť k záveru, že finančné zabezpečenie potrieb obrany a bezpečnosti a plnenia z toho vyplývajúcich záväzkov a úloh od roku 2002 neustále klesá (pozri Graf 1).

Vzhľadom k tomu, že počet a rozsah úloh stanovených Ozbrojeným silám SR sa so znižovaním prideleného objemu disponibilných zdrojov neznižuje, ale naopak, v súvislosti s plnením záväzkov a úloh v rámci medzinárodného

i domáceho krízového manažmentu vzrastá, zároveň dochádza k ďalšiemu prehlbovaniu vnútorného zadlžovania rezortu obrany (pozri Grafy 2 a 3).

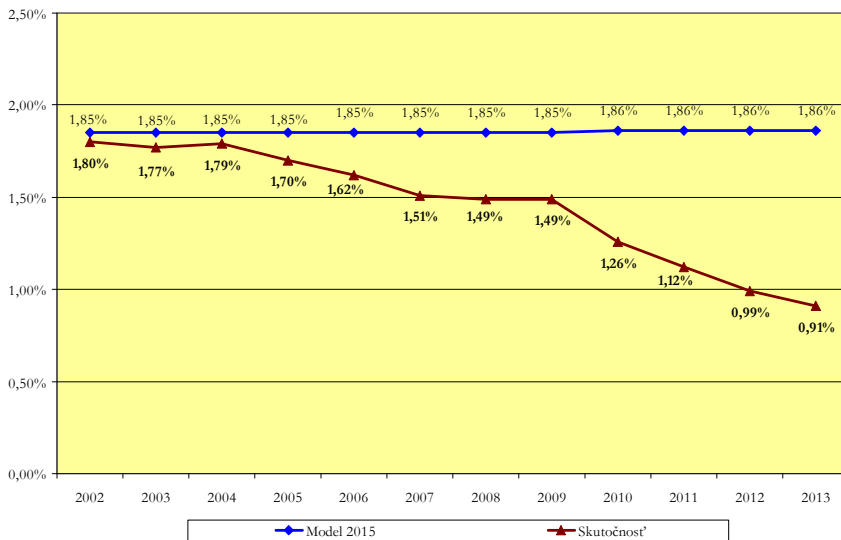
K uvedenému postupnému znižovaniu obranných výdavkov dochádza od roku 2002 napriek tomu, že Vláda Slovenskej republiky sa vo svojom uznesení č. 604 z 5. júna 2002 zaviazala od roku 2003 vyčleňovať finančné zdroje pre rozpočtovú kapitolu MO SR vo výške najmenej 2 % z HDP. Tento záväzok prijala aj Národná rada Slovenskej republiky svojím uznesením č. 2403 z 11. júla 2002. Táto úroveň sa preto stala základným plánovacím finančným limitom na realizáciu dlhodobého plánu rozvoja zabezpečenia obrany a bezpečnosti Slovenskej republiky, ako aj plnenia medzinárodných záväzkov a dohôd v rámci zabezpečenia kolektívnej obrany krajín aliancie a plnenia úloh v rámci operácií medzinárodného krízového manažmentu.

Graf 2 Grafické znázornenie komparácie výšky obranných výdavkov plánovaných vyčleniť v prospech rozpočtovej kapitoly MO SR podľa modelu 2010 a skutočne vyčlenenými zo štátneho rozpočtu SR

Zdroj: Štatistický úrad SR, Inštitút finančnej politiky Ministerstva financií SR a Ministerstvo obrany SR

Graf 3 Grafické znázornenie komparácie výšky obranných výdavkov plánovaných vyčleniť v prospech rozpočtovej kapitoly MO SR podľa modelu 2015 a skutočne vyčlenenými zo štátneho rozpočtu SR

Zdroj: Štatistický úrad SR, Inštitút finančnej politiky Ministerstva financií SR a Ministerstvo obrany SR

Kontinuitu plnenia záväzku vo vzťahu k obrane a bezpečnosti štátu potvrdila Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením č. 133 z 25. februára 2003, ktorým schválila časový plán plnenia reforiem a v ktorom sa opätovne zaviazala pre rozpočtovú kapitolu rezortu Ministerstva obrany vyčleňovať finančné prostriedky vo výške 2 % z HDP Slovenskej republiky. Toto opätovné potvrdenie záväzku Slovenskej republiky sa stalo hlavným argumentom pre orgány Severoatlantickej aliance pri formulovaní návrhov Cieľov síl pre Slovenskú republiku v rámci zabezpečenia systému kolektívnej obrany a plnenia vojenských i politických cieľov a zámerov Aliancie.

Nasledujúca Vláda Slovenskej republiky, ktorá bola sformovaná po parlamentných voľbách v roku 2006, sa oficiálne nezaviazala k vyčleňovaniu výdavkov na obranu vo výške 2 % z HDP, ale vo svojom programovom vyhlásení uviedla, že zabezpečí takú úroveň výdavkov, aká je potrebná na

zabezpečenie obrany a bezpečnosti, ako aj medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky. Zároveň sa zaviazala, že zabezpečí, aby výdavky na operácie medzinárodného krízového manažmentu a výdavky súvisiace so zaradením jednotiek Ozbrojených síl Slovenskej republiky do síl rýchlej reakcie Severoatlantickej aliancie (NRF – NATO Response Forces) a Európskej únie (EU BG – European Union Battle Groups) neboli financované na úkor udržiavania a rozvoja ozbrojených síl. K tomu prijala Vláda Slovenskej republiky uznesenie č. 106 zo 7. februára 2007, ktorým sa zaviazala vyčleňovať v rokoch 2008 – 2013 finančné zdroje vo výške 2,204 mld. Sk (73,16 mil. €) mimo rozpočtovej kapitoly MO SR na plnenie úloh nasadenia a udržania jednotiek ozbrojených síl v silách rýchlej reakcie Severoatlantickej aliancie a Európskej únie alebo na neplánované nasadenie jednotiek ozbrojených síl deklarovaných v Cieloch síl od roku 2008 až do roku 2013.

Uznesením Vlády Slovenskej republiky č. 867 z 11. októbra 2007 bolo však vyššie uvedené uznesenie č. 106 zo 7. februára 2007 zrušené, to znamená, že všetky výdavky spojené so zabezpečením prípravy, výcviku, prepravy, materiálu a služieb pre jednotky Ozbrojených síl Slovenskej republiky pripravené na nasadenie v rámci NRF 10 a NRF 13 v rokoch 2008 a 2009 a EU BG v rokoch 2009 a 2010 boli hradené z rozpočtu kapitoly Ministerstva obrany Slovenskej republiky.

Záver

Nové asymetrické bezpečnostné hrozby, spôsobené zásadnými zmenami v globálnom bezpečnostnom prostredí po skončení studenej vojny a páde bipolarity spolu s vedľajšími negatívnymi javmi vyplývajúcimi z globalizácie, modernizácie a liberalizácie spoločnosti, nútia jednotlivé krajiny a aliancie k prehlbovaniu a posilňovaniu ich bezpečnostnej a obrannej politiky (Ivančík, 2009). Nutnosť mať schopnosť reagovať na tieto rastúce asymetrické hrozby, prejavujúce sa v podobe medzinárodného terorizmu, organizovaného zločinu, nelegálnej migrácie, náboženského extrémizmu a nacionalistického radikalizmu, alebo v šírení zbraní hromadného ničenia, si vyžaduje budovanie takých vojenských a bezpečnostných síl a kapacít, ktoré sú schopné čeliť vyššie uvedeným hrozbám.

Keďže na základe zverejnených ekonomických prognóz a bezpečnostných štúdií prehlbovanie ekonomických, politických a sociálnych nerovností medzi vyspelým a rozvojovým svetom bude naďalej pokračovať, bude to mať,

samozrejme, vážny dopad na zvyšovanie nestability medzinárodného bezpečnostného prostredia. To znamená, že jednotlivé štáty musia prijímať adekvátne politické, bezpečnostné a ekonomické opatrenia, ktoré umožnia vytvorenie vhodných podmienok na budovanie zodpovedajúcich spôsobilostí nielen ich ozbrojených síl, ale i ostatných bezpečnostných zložiek, ktoré zabezpečia jednak priamu obranu nezávislosti a suverenity týchto štátov a ochranu životov a majetku ich občanov, a tiež presadzovanie ich politických, hospodárskych a bezpečnostných záujmov mimo vlastného územia štátu.

Z týchto dôvodov sa požiadavky na ekonomické zabezpečenie prípravy, výcviku, vyzbrojenia, vystrojenia a vzdelávania vojenského i civilného personálu, ako aj modernizáciu súčasných a nákup nových zbraní, zbraňových, komunikačných a informačných systémov a techniky neustále zvyšujú. Taktiež stúpajúce náklady na materiálne a finančné zabezpečenie prípravy, nasadenia a udržiavania jednotiek ozbrojených síl zúčastnených krajín v prebiehajúcich operáciách medzinárodného krízového manažmentu, alebo jednotiek iných bezpečnostných zložiek priamo sa podieľajúcich na plnení úloh zabezpečenia bezpečnosti spoločnosti na národnej, či medzinárodnej úrovni, si vynucujú permanentný tlak na zvyšovanie rozpočtových výdavkov.

A práve v tomto čase dochádza vo viacerých členských krajinách NATO a EÚ, vrátane Slovenska, ku škrtom najmä v tých oblastiach, ktoré nie sú považované za priority v jednotlivých krajinách. Vo veľkej väčšine štátov, Slovenskú republiku nevynímajúc, sa preto prvou obeťou šetrenia stali výdavky na zabezpečenia obrany a bezpečnosti napriek tomu, že za primeranú výšku výdavkov na zabezpečenie obrany sa považujú zdroje vo výške na úrovni 2 % HDP.

Komparáciou uvedenou v predposlednej časti sa potvrdzuje, že náročnosť ekonomického zabezpečenia obrany a bezpečnosti Slovenskej republiky a jej občanov sa v súčasnosti dostáva do rozporu s obmedzenými ekonomickými možnosťami. Ekonomické zabezpečenie obrany a bezpečnosti Slovenskej republiky je náročné nielen z dôvodu zabezpečenia obrany a bezpečnosti Slovenskej republiky, ale aj z dôvodu plnenia medzinárodných záväzkov a prestavby Ozbrojených síl Slovenskej republiky na relatívne malé, ale profesionálne a moderne vyzbrojené a vystrojené ozbrojené sily expedičného charakteru s dostatočným bojovým potenciálom, ktoré sú schopné splniť požiadavky kompatibility a interoperability s ozbrojenými silami spojencov.

Na záver je, z hľadiska zaistenia obrany a bezpečnosti, v nadväznosti na vyššie uvedené, potrebné si uvedomiť, že pod tlakom aktuálnych bezpečnostných hrozieb, v prípade budúcich rozsiahlych kríz a konfliktov, budú ozbrojené sily ako vojenský nástroj krízového manažmentu, v prípade zlyhania diplomatického úsilia, predstavovať najúčinnější prostriedok na riešenie vonkajších bezpečnostných problémov, ako aj prevencie a eliminácie bezpečnostných kríz a konfliktov v súčasnom svete. A aj keď sa bezpečnostné riziká a hrozby zo strany štátnych alebo neštátnych aktérov nikdy nebudú dať odstrániť, alebo aspoň eliminovať úplne, prijímanie účinných a efektívnych opatrení s adekvátnym zdrojovým zabezpečením v maximálnej možnej miere zníži negatívne dopady prípadných bezpečnostných kríz, či ozbrojených konfliktov, na vyspelé štáty sveta, vrátane Slovenskej republiky.

Literatúra:

BENČO, J. - LAŠČEK, L.: Verejný sektor. Vojenská akadémia v Liptovskom Mikuláši, Liptovský Mikuláš, 2002. 136 s. ISBN 80-8040-172-1.

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky z roku 2005.

BUČKA, P. - RATKOVSKÝ, M. – SZABO, S.: Modernization of the training Lešť facilities. In.: *Acta avionica*, 2010, roč. 12, č. 19, s. 49-54. ISSN 1335-9479.

CINGEL, J.: Bojové skupiny, vojenský nástroj Európskej únie. In.: *Euro Atlantic Quarterly*, 2006, roč. 1, č. 3, s. 16-17. ISSN 1336-8761.

Dlhodobý plán rozvoja Ministerstva obrany SR s výhľadom do roku 2015.

IVANČÍK, R.: Financovanie vojenských operácií Európskej únie I. In.: *Obrana*, 2009, roč. 17, č. 4, s. 18. Reg. číslo 412/08.

KELEMEN, M. – OLEJNÍK, F.: Prospective programmes for modernisation of military helicopters in the Slovak Republic. In.: *Zeszyty naukowe*. ISSN 1641-9723. - No. 2 (6) (2004), p. 100-104.

LASICOVÁ, J. - UŠIAK, J. - DOBRÍK, M.: Premeny a potenciál bezpečnosti v globálnom a regionálnom kontexte. In.: *Kolektív autorov: Formovanie nového strategického postavenia SR*. FPVaMV UMB, Banská Bystrica 2008, s. 89-153. ISBN 978-80-8083-697-9.

LAŠČEK, L.: Ekonomické zabezpečenie obrany štátu. In.: *Spoločnosť, armáda, osobnosť*, Ministerstvo obrany SR, Bratislava, 1999, č. 1.

Model Ozbrojené sily Slovenskej republiky 2010.

Obranná stratégia Slovenskej republiky z roku 2005.

OCHRANA, F.: Metodologická poznámka k teorii ekonomiky obrany státu. In.: *Vojenské rozhledy*, 2006, roč. 15, č. 3, s. 5-24. ISSN 1210-3292.

OLEJNÍČEK, A.: Nové jevy v ekonomice obrany po rozpadnutí bipolarity. In.: *Vojenské rozhledy*, 2006, roč. 15, č. 3, s. 5-24. ISSN 1210-3292.

Smernice pre obrannú politiku Slovenskej republiky z júna 2004.

SOUŠEK, R. - BRÁZDA, T. - KELEMEN, M.: Model of safe and effective transport traffic at airport maintenance. In.: *Acta avionica*, 2009, roč. 11, č. 17, s. 50-57. ISSN 1335-9479.

ŠTANCL, L.: Aktuální problémy teorie ekonomiky obrany státu na počátku 21. století. In.: *Vojenské rozhledy*, 2006, roč. 15, č. 3, s. 5-24. ISSN 1210-3292.

UŠIAK, J.: Premeny suverenity európskych štátov v kontexte vybraných teórií medzinárodných vzťahov. In.: *Současná Evropa*, roč. 14, 2009, č. 2., s. 35-54, ISSN 1804-1280.